

Trh práce

SOC172 – Sociologie stratifikace a nerovnosti

Tomáš Doseděl
dosedel@fss.muni.cz

Povolání vs. zaměstnání

- Pracovní místo: soubor úkolů a povinností vykonávaných jednou osobou
- Zaměstnání: souhrn pracovních míst, která mají „stejně“ úkoly a povinnosti
- Povolání: status nebo činnost osvojená v rámci vzdělávacího systému bez ohledu na to, jaké zaměstnání pak člověk vykonává (v průběhu života se nemění)

1. Jaké vykonáváte zaměstnání?

1. Jaké vykonáváte zaměstnání?

- Potřeba systematizace a mezinárodní standardizace
- International Labour Organization (ILO)
- Klasifikace ISCO – International Standard Classification of Occupation

- ČSÚ historicky: kód zaměstnání KZAM
- ČSÚ aktuálně: ISCO

Verze ISCO

- ISCO-58
- ISCO-68
- ISCO-88
- ISCO-08 (v datech Eurostat/ČSÚ od roku 2014)

Třídy ISCO-08

- 1 Zákonodárci a řídící pracovníci
- 2 Specialisté
- 3 Techničtí a odborní pracovníci
- 4 Úředníci
- 5 Pracovníci ve službách a prodeji
- 6 Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství
- 7 Řemeslníci a opraváři
- 8 Obsluha strojů a zařízení, montéři
- 9 Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci
- 0 Zaměstnanci v ozbrojených silách

Podtřídy ISCO-08 (příklad)

- 1 Zákonodárci a řídicí pracovníci
 - 11 Zákonodárci, nejvyšší státní úředníci a nejvyšší představitelé společností
 - 111 Zákonodárci a nejvyšší úředníci veřejné správy, politických a zájmových organizací
 - 112 Nejvyšší představitelé společností a institucí (kromě politických, zájmových a příbuzných organizací)
 - 1120 Nejvyšší představitelé společností a institucí (kromě politických, zájmových a příbuzných organizací)
 - 11201 Nejvyšší představitelé velkých společností a institucí
 - 11202 Nejvyšší představitelé středních společností a institucí
 - 11203 Nejvyšší představitelé malých společností a institucí
 - 11204 Členové statutárních orgánů

ISCO - shrnutí

- Čtyřmístný kód zaměstnání
- (jemné dělení na 5 míst se používá výjimečně)
- Hierarchicky kolapsovatelný na 3-, 2-, 1-místný kód
- Mezinárodně srovnatelný

2. Kolik vyděláváte?

2. Kolik vyděláváte?

- Otázka z velmi nízkou návratností (~ 40 %) a nízkou validitou
- „Řešení“:
 - Ptát se na kategorizovaný příjem
 - Ptát se na příjem celé domácnosti
 - Využívat registrová data (a la ČSSZ – v Česku nejde)
 - Využívat data z povinných statistických vykazování (v Česku Trexima pro MPSV – nedostupné)

3. Je vaše povolání prestižní?

3. Je vaše povolání prestižní?

- Respondenti přiřazují jednotlivým povoláním prestiž
- Výsledkem je škála prestiže
- Národní vs. mezinárodní

SIOPS

Standard International Occupational Prestige Scale

- Donald Treiman 1977
- „occupational prestige hierarchies are essentially invariant across societies and over time“
- (Hout & DiPrete: Jediná univerzální věc, kterou kdy sociologové objevili)

ISEI

International Socio-Economic Index of Occupational Status

- Harry Ganzeboom 1992
- V první verzi jen muži (74 tis. z 16 zemí)
- V nové verzi muži i ženy (199 tis.)
- ISEI jako intervenující proměnná mezi vzděláním a příjmem
- Rozsah 16-90

4. Stojí vaše práce za něco?

4. Stojí vaše práce za něco?

- Která práce je nejhorší?

Prekérní práce

- Která práce je nejhorší?
 - Nejhůře placená?
 - Fyzicky nejtěžší?
 - S nejhorším šéfem?
 - S nejnižší prestiží?

Prekérní práce

- Která práce je nejhorší?
 - ~~Nejhůře placená?~~
 - ~~Fyzicky nejtěžší?~~
 - ~~S nejhorším šéfem?~~
 - ~~S nejnižší prestiží?~~
 - S největší nejistotou

Prekérní práce

Nejistoty na trhu práce

- V trvání úvazku
- V osobě zaměstnavatele
- V právech na sociální ochranu

Prekérní práce

Nejistoty na trhu práce

- V trvání úvazku
 - Smlouva na dobu určitou
 - Nedostatek odpracovaných hodin
 - Najímání na konkrétní projekty
- V osobě zaměstnavatele
- V právech na sociální ochranu

Prekérní práce

Nejistoty na trhu práce

- V trvání úvazku
- V osobě zaměstnavatele
 - Agenturní zaměstnání
 - Více zaměstnavatelů současně (subdodavatelé)
- V právech na sociální ochranu

Prekérní práce

Nejistoty na trhu práce

- V trvání úvazku
- V osobě zaměstnavatele
- V právech na sociální ochranu
 - Nemožnost organizace v odborech
 - Absence ochrany proti ukončení pracovního poměru
 - Absence sociálních benefitů – dovolená, nemocenská, důchod...

Prekariát

Ohrožené skupiny

- Čerství absolventi
- Osoby před odchodem do důchodu
- Ženy
- Migranti a etnické skupiny

Prekariát

- Podíl prekérní práce v EU roste od 1970s
- Důvodem je rozpad velkých organizací a rostoucí flexibilizace (Peter Wagner: současná fáze modernity)
- Vyšší vzdělání před prekarizací chrání, ale...